

Startnotitie circulariteit

J. Hermanussen
23 januari 2024

Naam opsteller J. Hermanussen
Team Ruimtelijk Beleid
Datum en versie 23 januari 2024

Datum vaststelling 29 februari 2024
Vastgesteld door De gemeenteraad
Eventueel publicatiedatum
Zaaknummer 839025

Samenvatting

Wat willen we bereiken?

Het doel is om in 2050 energieneutraal te zijn. Dit betekent dat het netto energieverbruik nul is. In een niet-circulaire economie is het simpelweg niet mogelijk om energieneutraal te zijn. Willen we onze energietransitiedoelstellingen halen, is het noodzakelijk om toe te werken naar een circulaire economie. Het produceren, verwerken en vernietigen van materialen kost immers energie. Wanneer we toewerken naar een circulaire economie, maken we minder gebruik van primaire grondstoffen waardoor we minder energie nodig hebben. Een circulaire economie ontstaat niet opeens. Hier zijn andere keuzes en daaruit volgend ook andere processen voor nodig. De gemeente heeft een voorbeeldrol om bewoners en bedrijven te stimuleren en te enthousiasmeren om meer circulaire keuzes te maken. Deze rol vervullen wij al door inwoners te stimuleren bewuster met afval om te gaan en ondernemers te stimuleren richting een meer circulaire bedrijfsvoering.

Wat doen we daarvoor?

Als gemeente creëren we ruimte en mogelijkheden voor meer circulair denken en doen. De kaders hiervoor leggen we vast in nieuw op te stellen beleid over circulariteit. Met deze startnotitie zetten we een eerste stap richting het nieuwe beleid. In de startnotitie bepalen we focus, richting en houvast voor de transitie naar een circulaire economie. Dit document beschrijft onder andere verschillende ambitieniveaus waaruit de raad een niveau kan kiezen waar we het nieuw op te stellen beleid op baseren. Daarnaast wijst de startnotitie de gebouwde omgeving als focusgebied aan en gaan we daadwerkelijk aan de slag met bepaalde pilots in circulariteit.

Wat mag het kosten?

Deze startnotitie heeft geen directe financiële gevolgen. Wel worden er uiteindelijk in het op te stellen beleid doelen en ambities gesteld waarvoor uitvoeringsbudget nodig is. Op dit moment is de hoogte van het aanvullende budget nog niet in te schatten. Hiervoor zullen voorstellen volgen die aan de raad voorgelegd worden.

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Hoofdstuk 1. Wat is een circulaire economie?	3
Hoofdstuk 2. Doelstellingen en ambities	5
Paragraaf 2.1 Huidige ambities	5
Paragraaf 2.2 Voor welk ambitieniveau gaan we in Lingewaard?	6
Hoofdstuk 3. Waar ligt onze focus?	7
Paragraaf 3.1 Conceptueel en circulair bouwen	8
Paragraaf 3.2 Circulaire grond-, weg- en waterbouw	9
Hoofdstuk 4 Wat doen we nog meer?	11
Paragraaf 4.1 Afval	11
Paragraaf 4.2 Circulair ondernemen	12
Hoofdstuk 5 Organisatie, financiën en capaciteit	13
Bijlage 1	14

Inleiding

Wat is de noodzaak van circulariteit?

Er zijn een tweetal redenen waarom circulariteit belangrijk is.

1. Ons huidige gebruik van grondstoffen leidt tot een hoge druk op het milieu, klimaatverandering en het verlies van biodiversiteit.
2. Zonder een circulaire economie halen we de doelstellingen van de energietransitie niet en kunnen we niet spreken van een duurzaam Lingewaard.

De doelstellingen in de energietransitie zijn in het beleidskader Energietransitie 2023-2025 vastgesteld door de gemeenteraad. Op dit moment doen we als gemeente én als maatschappij nog weinig aan circulariteit en hier is verandering in nodig. Bij duurzaamheid hebben we het over een gezonde en leefbare fysieke leefomgeving. Circulariteit is een belangrijk onderdeel van duurzaamheid.

Circulariteit heeft een aanzienlijk maatschappelijk belang, want het draagt bij aan een schoner milieu en een schonere leefomgeving. Hiervoor zijn wel keuzes nodig waarbij wij op een andere manier naar systemen kijken en het vaker aandurven om het maatschappelijk belang voorop te stellen. Zo kan iedereen ook mee doen in de energietransitie, circulaire economie en andere transitie's. Een toekomstbestendige economie is circulair en heeft absoluut een verdienmodel.

Als gemeente is het belangrijk dat wij onze rol pakken om circulariteit bij bewoners en bedrijven te initiëren en stimuleren. Zodat iedereen enthousiast wordt om meer circulaire keuzes te maken. Daarvoor is nu het goede moment omdat er ook op nationaal en regionaal niveau prioriteit aan gegeven wordt. Op dit moment halen wij (net als vele andere gemeentes) de nationale en regionale doelstellingen nog niet. Deze doelstellingen worden in hoofdstuk 2 toegelicht.

Circulariteit is een nieuw gemeentelijk onderwerp, vandaar dat deze startnotitie u meeneemt in het onderwerp. Deze startnotitie is bedoeld als opmaat voor nieuw op te stellen beleid. Met het opstellen en uitvoeren van het beleid streven we er naar om de nationale en regionale doelstellingen te behalen. Om geen kansen mis te lopen is het tegelijkertijd ook een leidraad om nieuwe projecten al tot uitvoer te brengen. Aan de hand van keuzes die gemaakt worden in deze startnotitie én ook worden vastgesteld door de raad wordt vervolgens beleid opgesteld. Dit beleid wordt weer onderdeel van het programma Klimaat en energie. Deze startnotitie heeft drie doelen:

- Het onderstrepen en omarmen van circulariteit als belangrijke gemeentelijke doelstelling.
- Het vaststellen van een ambitieniveau.
- Het aanwijzen van de gebouwde omgeving als focusgebied.

In Q1 2025 leggen we nieuw beleid voor circulariteit aan de raad voor. Ondertussen gaan we al concreet aan de slag met een aantal pilots op het gebied van circulariteit.

In deze startnotitie leest u wat een circulaire economie is, welke doelen en ambities wij hebben en hoe wij aan de slag gaan met circulariteit in Lingewaard. Deze startnotitie is qua inhoud anders dan u normaal van ons kan verwachten. Omdat we al direct aan de slag willen met circulariteit, gaat deze startnotitie al meer in op de inhoud en beschrijven we concrete acties die we op korte termijn op gaan pakken.

Hoofdstuk 1. Wat is een circulaire economie?

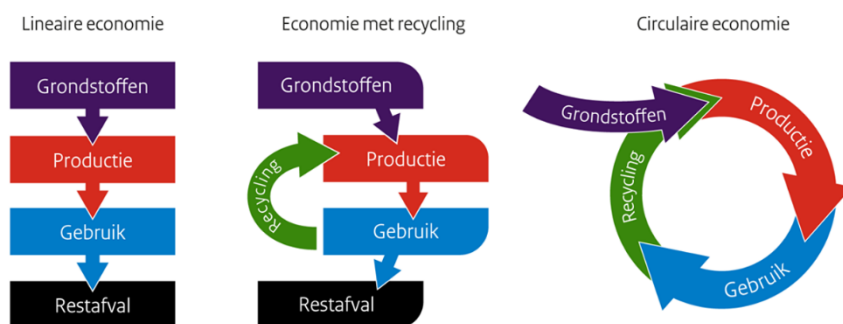
Een circulaire economie is gericht op het langer in de productieketen houden van grondstoffen. Dit wordt gerealiseerd door een optimaal gebruik en hergebruik van grondstoffen. Een optimaal gebruik heeft de hoogste waarde voor de economie en de minste schade voor het milieu.

In een circulaire economie worden producten die nodig zijn binnen gesloten kringlopen geproduceerd, gedistribueerd en geconsumeerd: de waarde van grondstoffen, materialen en producten wordt zo lang mogelijk behouden en zorgvuldig (her)gebruikt, waardoor het einde van de levensduur van producten en materialen zo lang mogelijk wordt uitgesteld. Wanneer dit einde toch wordt bereikt, worden materialen zo hoogwaardig mogelijk gerecycled en resterende afvalstromen zorgvuldig verwerkt met inachtneming van risico's voor mens en milieu.

In een circulaire economie kijken we op een bredere manier naar welvaart, welzijn en de verdeling daarvan. De eerste vraag is dan of bepaalde producten wel nodig zijn, of dat een behoefte op een andere manier kan worden ingevuld.

Er bestaan verschillende modellen om de (transitie naar) een circulaire economie weer te geven. In het nog op te stellen beleid leggen we deze modellen verder uit en beschrijven we hoe we deze modellen gaan gebruiken voor de transitie naar een circulaire economie.

Figuur 1 is een model van de Rijksoverheid dat de overgang van een lineaire economie naar een circulaire economie beschrijft. We hebben steeds minder grondstoffen nodig en recylen zoveel mogelijk.

Figuur 1 Van een Lineaire economie naar een Circulaire economie

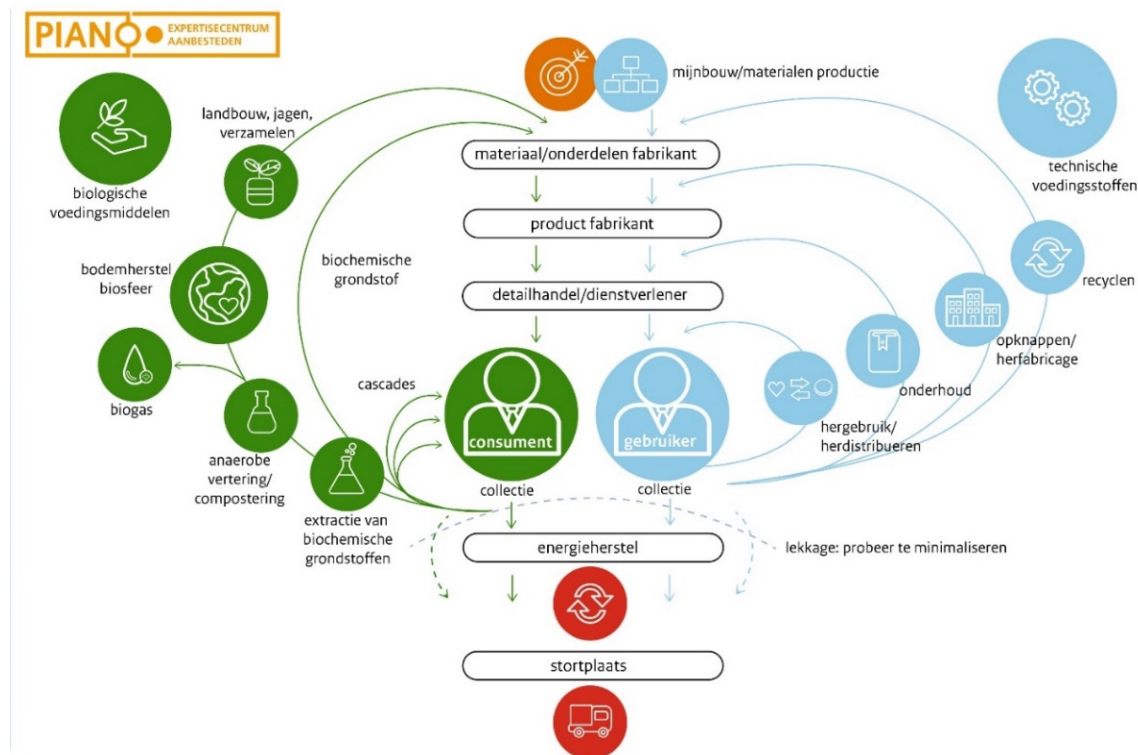
Figuur 2 Het 7R-model

Je kan een keten op verschillende manieren zo circulair mogelijk maken. Eén van de manieren om dit weer te geven is met het 7R-model, ontwikkeld door Royal HaskoningDHV. Figuur 2 laat zien dat er meerdere niveaus van circulariteit zijn.

1. Rethink: heroverwegen; Rethink heeft alles te maken met bewustzijn. Heroverweeg of je iets daadwerkelijk nodig hebt.
2. Reduce: verminderen; Reduce gaat over het nadenken over het verminderen van materiaalgebruik door producten efficiënter te fabriceren en efficiënter te maken in het gebruik.
3. Repair: repareren; bij Repair gaat het om het repareren van onderdelen en componenten zodat producten langer zijn te gebruiken door eenzelfde gebruiker.
4. Reuse: hergebruik; Reuse heeft te maken met het hergebruiken van producten door ze in hun oorspronkelijke vorm over te dragen aan een andere gebruiker.
5. Refurbish: renoveren; Refurbish is het renoveren van producten door defecte componenten en onderdelen te vervangen door nieuwe.
6. Recycle: recylen; Recycle materialen door het demonteren van componenten en het scheiden van onderdelen.
7. Recover: herwinnen; Recover gaat over het herwinnen van ingebedde energie uit niet-recyclebaar afval waar mogelijk.

Figuur 3 is een model van PIANOo, expertisecentrum Aanbesteden van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Het circulaire inkoopproces houdt rekening met de principes van de circulaire economie.

In een circulaire economie is het cruciaal dat waardevernietiging zoveel mogelijk wordt voorkomen en hergebruik van grondstoffen in theorie oneindig lang. De grondstoffen circuleren in gesloten kringlopen, vandaar de term circulair. In een circulaire economie delen we de circulatie van deze producten, componenten en materialen op in de biologische kringloop en technische kringloop.

Figuur 3 De biologische en technische kringloop

Met circulaire economie doelt men meestal op de technologische kringloop van circulariteit. De biobased economie richt zich juist op de biologische kringloop van grondstoffen die voortkomen uit hernieuwbare bronnen.

Biologische kringloop

Biobased producten zijn geheel of gedeeltelijk gemaakt van biograndstoffen, ook wel hernieuwbare grondstoffen genoemd. Voorbeelden van veel gebruikte biobased materialen zijn hout, natuurlijke vezels, bioplastics, natuurlijke rubbers, oliën en vetten en bioreststromen. De kern van de biologische kringloop is dat het ecosysteem zo goed mogelijk in evenwicht moet zijn. Wat de biologische kringloop aan materialen en grondstoffen produceert kunnen we consumeren, zolang de cyclus niet uit balans raakt door bijvoorbeeld besmetting met giftige stoffen of overbelasting van het ecosysteem.

Technische kringloop

In de technische kringloop zitten producten en materialen die niet biologisch afbreekbaar zijn. Het is dus belangrijk om te streven naar een zo lang mogelijke circulatie. 4 manieren van circuleren binnen de technologische kringloop:

1. Onderhoud en reparatie: reparatie en onderhoud van onderdelen, materialen of producten tijdens gebruik om de levensduur ervan te verlengen.
2. Hergebruik: direct hergebruik door een product opnieuw in de markt te brengen. Het betreft dus hergebruik van een afgedankt, nog goed product dat dezelfde functie behoudt, maar door een andere gebruiker wordt gebruikt.
3. Opknappen/Herfabriceren: het opknappen en herstellen van product door de consument of fabrikant.
4. Recyclen: onderdelen of materialen terughalen uit het product om ze opnieuw te gebruiken.

Hoofdstuk 2. Doelstellingen en ambities

Als we toe willen werken naar een circulaire economie, hebben we doelstellingen en ambities nodig: een stip op de horizon. In dit hoofdstuk beschrijven we allereerst de doelstellingen en ambities van de Rijksoverheid, de regio en onze huidige ambities. In paragraaf 2.2 leggen we een ambitiekeuze aan de raad voor. Deze ambitiekeuze is bepalend voor de route en snelheid richting een circulair Lingewaard.

Paragraaf 2.1 Huidige ambities

Rijksoverheid

Vanuit het Rijk is de doelstelling gesteld om in 2050 volledig circulair te zijn. In 2030 moeten we volgens het programma Circulaire Economie 2023-2030 al halverwege zijn: 50 procent minder gebruik van primaire abiotische grondstoffen (mineralen, metalen en fossiele grondstoffen die in de natuur voorkomen).

Om dit doel te halen maakt het Rijk gebruik van vier circulariteitsdoelen:

- Vermindering van grondstoffengebruik: aansturen op reductie van de grondstoffenvoetafdruk, zowel vanuit productie- als consumptieperspectief.
- Substitutie: verhoging van het percentage van toegepaste hernieuwbare grondstoffen, zowel secundaire grondstoffen als duurzaam geproduceerde biograndstoffen.
- Levensduurverlenging: maximale verlenging van de levensduur van producten, onder meer door hergebruik, refurbishment en reparatie.
- Hoogwaardige verwerking: 55 procent recycling van stedelijk afval in 2025 en 60 procent in 2030.

Regio

De Groene Metropoolregio (GMR) werkt aan vijf belangrijke en urgente maatschappelijke opgaven; een daarvan is de circulaire regio. In 2025 wil de GMR het volgende bereikt hebben:

- Alle projecten in de GWW-sector worden circulair aanbesteed.
- De regio spant zich in om in 2025 minimaal 25% en in 2030 minimaal 50% van het aantal woningen industrieel te laten bouwen. En om in 2025 minimaal 25% en in 2030 minimaal 50% minder primaire grondstoffen in projecten te gebruiken.
- Er is een regionaal ecosysteem ontwikkeld, waarbij hergebruik van bouwmaterialen en grondstoffen gebruikelijk is en de bouwlogistiek duurzaam functioneert.
- Alle gemeenten in de regio kopen circulair in.

Gemeente Lingewaard

Circulariteit zal de komende jaren een steeds belangrijker speerpunt worden van de gemeente Lingewaard. In ons economisch beleidsplan zetten wij vol in op het creëren, stimuleren en mogelijk maken van circulaire ondernemingen in onze gemeente.

Op het gebied van afval zetten wij ons ook in op circulariteit en hanteren wij de volgende doelstellingen:

- Maximaal 30 kilo restafval per inwoner per jaar in 2025. Tussen 2010 en 2020 is de hoeveelheid van ruim 200 kilo teruggelopen naar 115 kilo per inwoner, per jaar. In 2023 was dit 71 kilo.
- Afval scheiden wordt zoveel mogelijk gestimuleerd.

Daarnaast hanteren wij de nationale en regionale doelstellingen om in 2050 volledig circulair te zijn en in 2030 voor 50 procent.

Paragraaf 2.2 Voor welk ambitieniveau gaan we in Lingewaard?

We willen in Lingewaard toewerken naar een circulaire economie. Om dit doel in zicht te krijgen is het belangrijk om doelstellingen en ambities te stellen. Allereerst stellen we vast welk ambitieniveau we kiezen. Dit hebben we uitgezet in drie ambitieniveaus:

- Ambitieniveau basis
- Ambitieniveau significant
- Ambitieniveau ambitieus

Hieronder worden de drie ambitieniveaus uitgewerkt.

Ambitieniveau basis

Met het ambitieniveau 'basis' houden we de huidige koers aan. Circulariteit is onderdeel van het programma Klimaat en Energie. We nemen deel aan regionale overleggen, maar creëren niet meer capaciteit om tot uitvoering over te gaan. Met het ambitieniveau 'basis' is het lastig om circulair denken in de organisatie te implementeren.

Ambitieniveau significant

Met het ambitieniveau 'significant' werken we aan onze duurzaamheidsdoelstellingen en kunnen we mee met de regio. We organiseren meer capaciteit en inzet dan bij ambitieniveau 'basis', waardoor we mee kunnen met de regio en daadwerkelijk over kunnen gaan naar de uitvoering. Met ambitieniveau 'significant' geven we invulling aan de ambities en de doelstellingen van de regio. Er is momenteel 1 fte gereserveerd binnen het programma Klimaat en Energie.

Ambitieniveau ambitieus

Kiezen we voor het ambitieniveau 'ambitieuw', dan kunnen we sneller uitvoering geven aan het implementeren van circulair denken in de organisatie. We kunnen ons dan strenger committeren aan het manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI), intern circulariteit zwaarder laten wegen en circulariteit als speerpunt gebruiken in ons programma Wonen. Dit vraagt echter wel structureel meer capaciteit van de organisatie dan dat er nu is. De 1 fte binnen het programma Klimaat en Energie is voor dit ambitieniveau onvoldoende. Er zal dan ook extra capaciteit bij inkoop en wonen georganiseerd moeten worden.

In deze startnotitie stellen wij voor aan de gemeenteraad om te kiezen voor het ambitieniveau significant. Als er een lager ambitieniveau gekozen wordt, wordt het lastig om nationale en regionale doelstellingen te halen. De GMR is actief op het gebied van circulariteit. Willen we aansluiten en mee kunnen doen met de regio, is het belangrijk dat we als Lingewaard ook ambities vaststellen. Een startnotitie met voldoende ambitieniveau geeft houvast en richting. Het voorstel is om niet voor 'ambitieuw' te kiezen, omdat dit aanzienlijk structureel meer capaciteit zou vragen dan dat er nu is.

Hoofdstuk 3. Waar ligt onze focus?

Om te komen tot een circulaire economie zijn verschillende stappen nodig. Het vereist een andere denkwijze, een andere manier van omgaan met onze producten en een andere manier van inkopen, bouwen en werken. Als gemeente mogen wij onze weg hier naartoe zelf vormgeven. Deze verantwoordelijkheid nemen wij dan ook.

Het is belangrijk dat we onderzoeken waar we de meeste winst kunnen behalen. De gemeente Lingewaard is een middelgrote gemeente, dit betekent dat we ons niet op alle vlakken volledig in kunnen zetten op circulariteit. We moeten dus afwegen wat onze taken zijn en waar we de meeste winst kunnen behalen en direct invloed op kunnen uitoefenen.

Belangrijkste productketens

In het Nationaal Programma Circulaire Economie worden de vier belangrijkste prioritaire productketens uiteengezet:

1. Consumptiegoederen
2. Kunststoffen
3. Bouw
4. Maakindustrie

Focus Lingewaard

De gedachte is om de focus te laten bepalen door de mate waarin we als gemeente (directe) invloed hebben op de productketens. In deze startnotitie leggen we de focus op de bouw. De bouwsector is verantwoordelijk voor 40% van het primaire grondstoffenverbruik, 40% van de totale afvalproductie en 11% van de totale CO₂-uitstoot. Er valt dus veel winst te behalen in het circulair maken van de gebouwde omgeving.

De bouw is ook een productketen waar wij als gemeente invloed op hebben, veel meer dan bijvoorbeeld de maakindustrie. Via de grond-, weg- en waterbouw (GWW) kan de gemeente Lingewaard invloed uitoefenen op de materiaalkeuze en/of hergebruik van materialen.

Overige productketens

Dat we ons richten op de bouw, betekent niet dat de andere drie prioritaire productketens geen rol spelen in de startnotitie Circulariteit. De prioritaire productketens consumptiegoederen en kunststoffen worden onder andere in ons grondstoffenbeleid uitgewerkt. Hier ligt de focus op hoe we voor 2025 tot maximaal 30 kilo restafval per inwoner per jaar komen. We proberen consumptiegoederen zo lang mogelijk in de keten te houden. Dit doen we met behulp van repaircafés, kringloopwinkels en onderzoek naar een circulair ambachtscentrum.

De maakindustrie is een productketen waar wij als gemeente minder directe invloed op hebben. Door te stimuleren kunnen we het voor bedrijven wel interessanter maken om hun processen meer circulair in te richten.

In Lingewaard starten we met de productketen bouw, dit pakken we met name op twee thema's aan: conceptueel en circulair bouwen en circulaire GWW. In dit hoofdstuk behandelen we wat we de komende jaren op het gebied van circulariteit gaan doen. Dit wordt verder uiteengezet in het nieuwe beleid.

Paragraaf 3.1 Conceptueel en circulair bouwen

Lingewaard heeft een grote woningbouwopgave. Conform de Woondeal 2.0 dient Lingewaard netto 1300 woningen te realiseren in de periode 2022-2030. Bovenop deze woningbouwopgave liggen verschillende ambities op het gebied van conceptueel en circulair bouwen. De regio spant zich in om in 2025 minimaal 25% en in 2030 minimaal 50% van het aantal woningen industrieel te laten bouwen. En om in 2025 minimaal 25% en in 2030 minimaal 50% minder primaire grondstoffen in projecten te gebruiken. Deze verschuiving leidt onder meer tot een betere betaalbaarheid, kortere bouwtijd, minder stikstofuitstoot op de bouwplaats en een betere milieuprestatie.

Zoals in de inleiding van dit hoofdstuk is benoemd, is de bouwsector verantwoordelijk voor een groot gedeelte van het grondstoffenverbruik, de afvalproductie en de CO₂-uitstoot. Bouwkosten lopen op, er is een groot tekort aan (goed opgeleid) personeel en verschillende bouwgrondstoffen worden schaars. Kortom, redenen om in te zetten op conceptueel en circulair bouwen. We richten ons op het verminderen van primair abiotisch materiaal en reduceren daarmee CO₂- en stikstofuitstoot en dragen bij aan een gezonde leefomgeving.

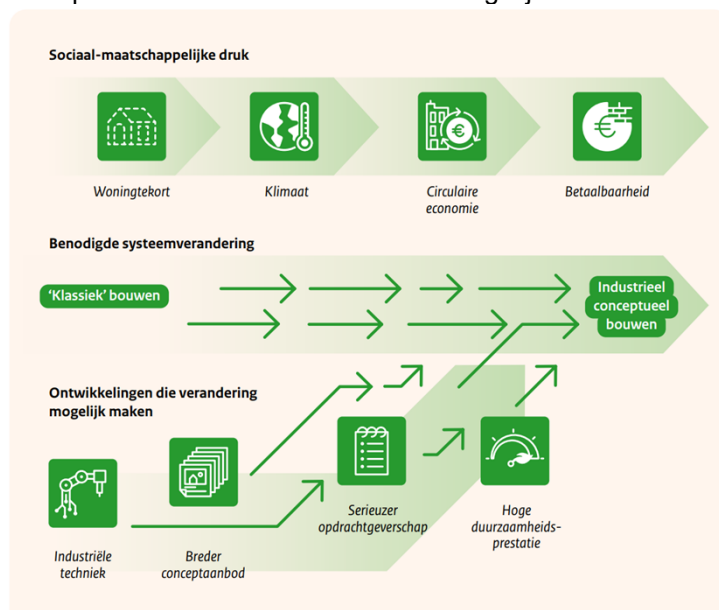
Wat is circulair bouwen?

Circulair bouwen betekent het ontwikkelen, gebruiken en hergebruiken van gebouwen, gebieden en infrastructuur, zonder natuurlijke hulpbronnen onnodig uit te putten, de leefomgeving te vervuilen en ecosystemen aan te tasten. Bouwen op een wijze die economisch verantwoord is en bijdraagt aan het welzijn van mens en dier.

Wat is conceptueel bouwen?

Conceptueel bouwen betekent het werken vanuit herhaalbare, innovatieve, integrale en flexibele bouwoplossingen, die per project kunnen inspelen op de eigenheid van bewoners, de locatie en de opdrachtgever. De oplossing is ontwikkeld en ontworpen door de aanbieder van het concept, samen met partijen uit de toeleverende industrie.

Betaalbaar én snel én circulair bouwen staan in de huidige bouwpraktijk vaak op gespannen voet met elkaar. De combinatie van circulair en conceptueel bouwen zorgt voor potentie om snelheid en kwaliteit te combineren zonder dat ten koste gaat van betaalbaarheid. Meer industriële productie van circulaire conceptbouw maakt deze combinatie mogelijk. Onderstaande figuur laat deze dynamiek goed zien.

Figuur 4 Dynamiek rondom de systeemverandering van 'klassiek' bouwen naar conceptueel en circulair bouwen
Bron: Ministerie BZK apr'21 Programma conceptuele bouw en industriële productie

Welke doelstellingen hebben we al geformuleerd?

In de GMR werken we met het regionale programma Conceptueel Circulair Bouwen. Dit programma schetst de interne en externe context voor meer conceptueel circulair bouwen in onze regio. Vanuit de woondeal 2.0 zijn de volgende ambities vastgelegd:

- In 2025 wordt minimaal 25% van de nieuw te bouwen woningen circulair gebouwd.
- In 2030 wordt minimaal 50% van de nieuw te bouwen woningen circulair gebouwd.

In de Nota Wonen 2020-2025 hebben we de volgende doelstellingen al geformuleerd.

- We willen hergebruik en herbestemming van sloopafval en bouw materiaal stimuleren. Dat kan door kringlopen te realiseren in de totale cyclus van ontwerp, bouw, exploitatie en onderhoud, en sloop.
- Met partners als de GMR werken we aan circulair en natuurinclusief bouwen.

Wat gaan we doen?

- o We houden de ambities van de regiodeal aan: 25% van de nieuw te bouwen woningen circulair gebouwd in 2025, 50% in 2030.
- o In ieder Lingewaards bouwproject wordt circulariteit een aandachtspunt. Dit betekent dat in de projectgroepen iemand aansluit die aandacht vraagt voor het thema. In eerste instantie zal dit verkennend zijn, vooral kijken waar wat mogelijk is op het gebied van circulariteit.
- o In 2024/2025 starten we met 2 (pilot)projecten waarbij we streven naar 25% circulair bouwen. Hiervoor maken we gebruik van de circulaire impactladder. Dit monitoren we in samenwerking met de regio.
- o We stemmen af met onze buurgemeentes en de regio. Uniformiteit richting marktpartijen is erg belangrijk.
- o We onderzoeken de mogelijkheden naar een regionale flexpool voor capaciteit in projectteams. Dit doen we in combinatie met andere beleidsterreinen die de komende jaren ook stappen gaan zetten zoals klimaatadaptatie.
- o We vertalen de ambities vanuit de regio naar uitvoering op gemeentelijk niveau.
- o We creëren bewustwording en enthousiasme over conceptueel en circulair bouwen. Dit doen we door in gesprek te gaan met collega's, marktpartijen en bewoners.
- o We gebruiken het programma Conceptueel en Circulair Bouwen als leidraad.

Paragraaf 3.2 Circulaire grond-, weg- en waterbouw

In deze startnotitie leggen wij de focus op de bouw. Aanbestedingen in de grond-, weg- en waterbouw (GWW) zijn een groot onderdeel van deze productketen.

De GWW is grootverbruiker van producten met een flinke milieu-impact zoals asfalt, staal, kunststoffen en beton (cement). Daar willen we verandering in brengen.

De overheid is de grootste inkoper van Nederland. Dit legt een enorme verantwoordelijkheid bij ons neer om dit op een verantwoorde manier te doen. Maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen (MVOI) betekent dat, naast op de prijs van producten, diensten of werken ook wordt gelet op de effecten van de inkoop op milieu en sociale aspecten. Circulair inkopen heeft op veel betrekking: onder andere op de inkoop van diensten en leveringen, aanbesteding van de aanleg van wegen en werken in de openbare ruimte en het onderhoud hiervan. Door als gemeente circulair in te kopen, kunnen wij het goede voorbeeld geven aan andere partijen.

Wat is een circulaire GWW?

In een circulaire economie draait het om het eindeloos kunnen gebruiken van grondstoffen. Dat kunnen bestaande materialen zijn, maar ook hernieuwbare of nieuwe innovatieve materialen.

Door producten en materialen zo hoogwaardig mogelijk opnieuw in te zetten, behouden ze hun waarde en worden de grondstofkringlopen gesloten. Bij circulair inkopen focust een organisatie zich op het

optimaliseren van de grondstoffenstroom, met als doel om producten, onderdelen en materialen in te kopen die hun waarde optimaal behouden in gesloten kringlopen.

De GWW is een grootverbruiker waar wij als gemeente veel invloed op hebben. Met aanbestedingen in onder andere de aanleg en beheer van wegen en riool kunnen wij de GWW meer circulair maken.

Circulair inkopen zal steeds meer de standaard worden in onze gemeente. Bij GWW-projecten experimenteren we met het hergebruiken van materialen en andere circulaire vormen van materiaalgebruik. In het Gemeentelijk Watertakenplan Lingewaard 2023-2027 is hergebruik van vrijgekomen materiaal in projecten al één van de uitgangspunten. Dit zetten we zo door.

Wat gaan we doen?

- We starten met 2 circulaire GWW-projecten die in 2025 tot uitvoering komen.
Voor deze projecten streven we naar 50% circulair.
- We onderzoeken de mogelijkheden om aan te sluiten bij Duspot. DuSpot is een matchingstool voor de GWW om vrijkomende bouwmaterialen snel, eenvoudig en overzichtelijk te delen en matchen. (<https://www.duspot.nl/>). Op deze manier kunnen we op regionaal niveau werken aan circulaire GWW-projecten.
- We besluiten om circulair inkopen door de eigen organisatie te versterken en te versnellen door: actief deel te nemen en bij te dragen aan de kennisuitwisseling over circulair inkopen in GMR verband.
- We ondertekenen uiterlijk Q4 2024 het manifest MVOI.
- We benadrukken wat we al doen. Hergebruik van beton, asfalt, etc.
- We creëren ruimte in aanbestedingen door niet alles vast te leggen, maar juist ook ruimte aan marktpartijen over te laten. Dit doen we door in aanbestedingen kaders te stellen waarmee we de markt uitdagen om met creatieve ideeën te komen. Wij denken mee en zoeken samen naar de meest circulaire en geschikte oplossing.
- We organiseren capaciteit om in projectteams daadwerkelijk te werken aan een circulaire GWW.
- We werken intern aan bewustwording. Dit doen we met alle betrokken teams.

Hoofdstuk 4 Wat doen we nog meer?

In deze startnotitie leggen we de focus op de gebouwde omgeving. Circulariteit is een breed onderwerp dat veel meer dan alleen de gebouwde omgeving raakt. In dit hoofdstuk beschrijven we wat we nog meer doen op het gebied van circulariteit.

Paragraaf 4.1 Afval

Afval is een belangrijk thema in de transitie naar een circulaire economie. Omdat dit thema uitvoerig wordt besproken is ons gemeentelijk grondstoffenbeleid, is het niet één van de focusgebieden in deze startnotitie. Wel is het belangrijk om de verbinding tussen circulariteit en afval te leggen.

De Rijksoverheid heeft de ambitie van een circulaire economie vertaald in een uitvoeringsprogramma 'Van Afval Naar Grondstof (VANG)'. Het doel is om het ontstaan van afval zoveel mogelijk te voorkomen, bestaand 'afval' maximaal te scheiden en te recyclen en grondstofketens te sluiten.

De overheid zet in eerste instantie in op het terugdringen van de hoeveelheid restafval. Bij het verbranden van restafval gaan namelijk alle herbruikbare grondstoffen in dat afval verloren.

Lingewaard heeft zich geschaard achter de belangrijkste doelstellingen uit het uitvoeringsprogramma:

- Maximaal 100 kilo restafval per inwoner per jaar in 2020
- Maximaal 30 kilo restafval per inwoner per jaar in 2025

Wanneer is afval circulair?

Afval is in principe circulair wanneer er geen afval meer is. Wanneer we afval niet meer als een restproduct, maar als grondstof zien is het in zekere zin circulair. Afval bestaat namelijk voor het grootste deel feitelijk uit herbruikbare grondstoffen.

Wat doen we al?

Het afvalbeleid wordt vormgegeven binnen een beleidsdriehoek. Het streven is om tegen zo laag mogelijke kosten een zo hoog mogelijk milieuresultaat en een zo hoog mogelijke service te behalen. Belangrijke uitgangspunten hierbij zijn:

- Terugdringen van hoeveelheid restafval
- Optimaal hergebruik van grondstoffen
- Zo duurzaam mogelijke inzameling
- Ontmoedigen van het aanbieden van restafval, maar juist de inzameling van grondstoffen stimuleren door een hoge service
- Het vergroten van draagvlak
- Het inrichten van maatwerk waar nodig
- De afvalstoffenheffing is 100% dekkend
- Afval scheiden loont voor onze inwoners
- We zamelen zo efficiënt mogelijk in
- We zoeken partners met een gelijke doelstelling
- Flexibel contractbeheer

Wat gaan we doen?

Willen we in Lingewaard 'geen' afval meer en afval als grondstof zien, hebben we nog een aantal stappen te zetten. We zijn bezig met nieuw grondstoffenbeleid waarmee we nog meer van 'afval' naar grondstoffen willen. Ook herzien we ons afvalinzamelsysteem om te kijken hoe dit systeem efficiënter en meer circulair kan en welke organisatievorm daar het beste bij past.

Onderdeel van deze herziening is een onderzoek naar een circulair ambachtscentrum in onze gemeente. Een circulair ambachtscentrum is een locatie of netwerk waarbij partijen samenwerken aan het verminderen van afvalstromen en het realiseren van hoogwaardig product- en materiaalhergebruik. Daarbij worden de functies van een milieustraat, kringloopwinkel en reparatiewerkplaats gecombineerd, waardoor spullen en materialen langer in gebruik blijven en onnodig storten en verbranden wordt voorkomen. Er lopen onderzoeken naar een mogelijke locatie van het circulair ambachtscentrum én of deze in samenwerking met gemeente Overbetuwe opgestart kan worden.

Paragraaf 4.2 Circulair ondernemen

Lingewaard heeft een gezonde, goed draaiende economie. De detailhandel, groothandel, industrie en zorg zijn de belangrijkste economische steunpilaren.

Wat we zien is dat onze economie voor grote veranderingen staat door onder andere de omslag naar een circulaire economie; van lineair ondernemen naar circulair ondernemen.

Deze transitie vraagt inzet van ons als gemeente, maar met name ook inzet van Lingewaardse ondernemers.

In deze startnotitie leggen wij, zoals eerder gezegd, de focus op het thema bouw. Dit betekent niet dat circulair ondernemen geen aandacht krijgt. Met het programma economie proberen we ondernemers te enthousiasmeren richting een circulaire economie. Uiteraard horen daar ook de bedrijven bij die als toeleverancier of aannemer betrokken zijn bij de bouw of de GWW.

80% van alle grondstoffen in Gelderland wordt gebruikt door bedrijven in de sectoren agrofood en de bouw en infra. De overige 20% wordt gebruikt door de maakindustrie en de afvalsector.

De tuinbouw heeft een relatief groot aandeel in deze 80%; een sector die in Lingewaard groot is.

Wat is circulair ondernemen?

Hoe ontwerp je producten die langer meegaan? Hoe zorg je ervoor dat producten beter gerepareerd kunnen worden? Hoe kunnen onderdelen een tweede leven krijgen? Dit zijn vragen die alles te maken hebben met circulair ondernemen. Wie circulair onderneemt, kijkt anders naar producten en grondstoffen.

Wat doen we al?

Als gemeente stimuleren we ondernemers om op een circulaire manier te ondernemen. Zo ondersteunen wij bedrijven die circulair goed bezig zijn om nog meer circulair te worden. Ondernemers moeten verleid en geïnspireerd worden om bij te dragen aan het verduurzamen en meer circulair maken van de economie. Er liggen veel kansen in de combinatie van circulaire economie, energie/klimaatopgaven en digitalisering. We doen een reststromen- en circulaire kansenscan op Lingewaardse bedrijventerreinen om te kijken waar de kansen liggen.

Wat gaan we doen?

We blijven ondernemers stimuleren en faciliteren om circulair te ondernemen. Als gemeente kunnen we dit doen, maar het is niet iets waar we direct invloed op hebben als gemeentelijke inkoop.

We kunnen circulair ondernemen dus alleen maar toegankelijk en interessant maken in onze gemeente. Hoe gaan we dit doen?

- We werken regionaal samen in de GMR aan de Circulaire regio. Door bedrijven in regioverband te verbinden met goede voorbeelden in de regio, kunnen we bedrijven in onze gemeente inspireren en stimuleren om meer circulair te gaan ondernemen.

- We organiseren tussen het vaststellen van deze startnotitie en het beleidsstuk dat volgt een bijeenkomst. Tijdens deze bijeenkomst gaan we in gesprek met ondernemers om input op te halen hoe invulling te geven aan een circulair Lingewaard.

Hoofdstuk 5 Organisatie, financiën en capaciteit

Hoe ziet de toekomstige organisatie rondom circulariteit eruit? Wie is er intern betrokken en wie betrekken we extern?

Als we willen dat deze startnotitie tot uitvoering komt, is het belangrijk om de organisatie op de juiste manier in te richten en bij het thema te betrekken.

Beleidsstuk circulariteit

Deze startnotitie is de opmaat naar nieuw beleid over circulariteit. Omdat het een nieuw gemeentelijk onderwerp is wordt er bij het opstellen geruime aandacht geschonken aan inbedding van het onderwerp, zowel intern als extern. Circulariteit wordt onderdeel van het programma Klimaat en Energie. Het onderwerp heeft namelijk vele raakvlakken met klimaat en de energietransitie. Totdat het beleid is vastgesteld vormt deze startnotitie de leidraad hoe we omgaan met circulariteit in het programma. De startnotitie bevat dan ook al handvatten die we direct in kunnen zetten.

Na het vaststellen van deze startnota en de keuze voor het gewenste ambitieniveau is gemaakt, gaan we aan de slag met beleid voor circulariteit. Deze leggen we in Q1 2025 aan de raad voor. Tussen deze startnotitie en het nog te schrijven beleid gaan we verder in gesprek met collega's en teams om input op te halen voor het beleidsstuk. Ook organiseren we een bijeenkomst met een aantal ondernemers in de gemeente om ook daar input op te halen.

Programma Klimaat en Energie

De gemeente Lingewaard werkt aan een programma Klimaat en Energie. Het opstellen van dit programma staat voor het jaar 2024 gepland. Het verbindt de diverse onderwerpen met elkaar zodat de focus nog scherper wordt en de voortkomende projecten integraal worden bekeken. Deze programmatische aanpak wordt mede mogelijk gemaakt door extra gelden die beschikbaar zijn gesteld door het rijk. Dit zijn de zogenaamde CDOKE gelden.

Circulariteit wordt één van de pijlers in het programma. Op deze manier wordt het onderwerp integraal geborgd.

Financiën en capaciteit

Om een start te geven aan circulariteit en uitwerking te geven aan deze startnotitie is er budget en capaciteit nodig. Vanuit het programma Klimaat en Energie wordt 1 fte vrijgemaakt. Dit zal zijn voor een beleidsmedewerker circulariteit. Deze medewerker schrijft beleid voor het programma, werkt aan enkele projecten en zorgt voor de juiste verbinding tussen de regio en de gemeente.

Bij het uitvoeren van de maatregelen moeten ook andere medewerkers betrokken worden. Het gaat namelijk om ambities op verschillende beleidsvelden. Dit vraagt om inzet van collega's op de (beleids)terreinen wonen, economie, openbare ruimte en vastgoed, communicatie en facilitaire zaken. De beleidsmedewerker circulariteit ondersteunt deze collega's bij het inbedden van circulariteit in alle projecten.

Met deze (extra) capaciteit kunnen we ook toewerken naar beleid voor circulariteit. Een kanttekening is dat gemeenten te maken hebben met een personeelstekort en een takenpakket dat steeds breder wordt.

Bijlage 1

Bestaand beleid en huidige activiteiten

Het is belangrijk dat deze startnotitie aansluit op bestaand beleid en de huidige lijnactiviteiten die we als gemeente al doen op het gebied van circulariteit.

Beleidskader Energietransitie

In het beleidskader energietransitie 2023-2025 beschrijven we dat we onder andere mogelijkheden voor biobased of circulair bouwen onderzoeken. In het beleidskader wordt verwezen naar het programma Klimaat en Energie, waarvan circulariteit een onderdeel zal gaan zijn.

Grondstoffenbeleid

Een aantal uitgangspunten van het grondstoffenbeleid 2020-2025 sluiten aan op deze startnotitie:

- Terugdringen van restafval
- Optimaal hergebruik van grondstoffen
- Het vergroten van draagvlak
- De afvalscheider bespaart, hoe meer circulair, hoe meer je bespaart

Economisch beleidsplan

Het economisch beleidsplan doet al een voorschot richting een circulaire economie. We bieden als gemeente de juiste randvoorwaarden om optimaal mee te gaan in de transitie naar een circulaire economie. Ondernemers moeten verleid en geïnspireerd worden om bij te dragen aan het verduurzamen en meer circulair maken van de economie. Met deze startnotitie geven we hier een vervolg aan. Ook leggen we juist het initiatief neer bij de markt.

Nota Wonen 2020-2025

Ook in de nota wonen is circulariteit al een onderdeel. We willen hergebruik en herbestemming van slooppafval en bouwmaterialen stimuleren. Hierbij hanteren we de uitgangspunten van de Woondeal. We maken gebruik van 25% circulaire bouwmaterialen bij nieuwe woningen, 50% in 2030 en 100% in 2050.

Gemeente Lingewaard
Kinkelenburglaan 6
6681 BJ Bommel
(026) 326 01 11